

Соња Јауковић

Дојунска настава или јорјреј усјешног глумца у јранзицији

*Размисли у којој си груйи:
свешјеника, јрофесионалаца
или јајаца*

У В О Д

Прво да ти појасним – транзиција у култури је, деконструкција свега што је било добро за тебе. Шта ти ја могу! Нисам крива што си се родио, кад си се родио.

Значи, нема ангажмана, нема нових позоришта, остао је још неки дом културе. Нема више биоскопа, једном речју нема посла ни пара за тебе. Па, сад, добро размисли. Ако већ одлучиш да конкуришеш на студије глуме, треба да знаш:

– Студенте бира професор који узима класу, а не комисија као некад, то је јавна истина.

– Професор бира тим са којим ће радити и уклапа студенте, као тренер фудбалски тим.

– Не значи да си неталентован ако те не прими, али не значи ни да си талентован ако те прими.

Док се школујеш мораш бити пошлан, али без „шлихтања“. Значи оно као ти си свој. Они воле тобож дрске, али све радиш да задобијеш симпатије свих (и колега и свих професора). Примењујеш искључиво аме-

ричко-капиталистичко-предаторски стил, од студија па до пензије, Боже здравља! Значи, можеш све, јак си, ведар, интеллигентан, шармантан. А не, не! Не Станиславски: „ведро, бодро, уметнички.“ Не, то је етика, то заборава!

Мислиш само на себе, грабиш ка циљу, себичан си, саможив, нооормално! Ако си спор, искрен, танан, емотиван, волиш колеге, поштујеш колективни рад, јер глума је колективна уметност и бла, бла, бла, пропадаш. Запамти!

– Таленат је у другом плану. Пливај, све стилове, научи што пре, вежбај! Има пуно књига на ту тему, како то да оствариш. То се зове „саморазвој“. Тако ћеш лако преживети студије, који личе на тренинге за Police Academy, и не припремају те превише за глумачи живот, али ти зато ломе индивидуалност. То се зове „челичење“. Зато одмах почни да правиш везе (Интересне наравно! Какав „Мали Принц“ и бакрачи!).

У Србији сам не можеш ништа, макар имао таленат једног Смоктунов-

ског! (Надам се да си чуо за њега, ако ниси пробај на Google).

Не дозволи да те на четвртој години ухвати паника: као оно, типа, нема посла! Рекла сам ти. Ангажмани више не постоје, позоришта не примају у стални радни однос. То је била Брзова ступидарија и то су нормално прво укинули.

Уосталом док ти будеш студирао и почињао прве кораке, можда ће их ЕУ присилити да праве кастинге (аудиције-нашки) да оснују агенције као на Западу, са менаџерима којима дајеш проценат ако ти нађу посао.

До тада пробај да снимиш филм. То није немогуће. Сад су продуценти – глумци, који у филм улажу своје паре, раде за себе и другаре. Пробај да се уфураш тамо, ваљда си стекао неке везе за четири године студија. На филму нема пара, али нема ни биоскопа. Што те брига, филм одмах емитују на ТВ видеће те цела Србија и шире! Значији, није све црно!

А можда неки твој другар, редитељ добије режију у позоришту (и то се понекад дешава), ето теби шансе, а онда можда ангажман на годину, па на две и у том случају, моји савети ти могу помоћи).

РАЗРАДА ТЕМЕ

– Глумце сам ти поделила на три групе. Ти размисли у којој видиш себе.

I група „ГЛУМЦИ СВЕШТЕНИЦИ“

Термин сам позајмила од Оскара Вајлда, али све остало је моје.

Глумац „свештеник“ је прави уметник.

То је личност велике харизме и енергетског потенцијала. Он плени,

аутентичан је, интересује га истраживачки рад, проширује границе глуме, храбро „улази“ у подсвест, и често разара границе „ега“ (што је веома опасно по психу), али то је цена трагања по непознатом. (Прочитај шта је радио Јунг да би открио архетипове.) Глумац „свештеник“ је спреман и на неуспех, јер он не глуми за публику, не користи пронађена и испробана средства, он трага за непознатим и неухватљивим. Он је прави искрен, страстан истраживач. Он увек „вуче“ ансамбл. Често му завиде, боје га се. Није добро ако његов таленат није праћен великом социјалном интелигијом и ако не уме да сакрије своју генијалност. А, ако је још реч о глумци, лоше јој се пише. „Они који остају иза тебе, почастит’ ће те подружљивим смехом и поругама.“ Волт Витмен.

Само понекад глумац „свештеник“ може и да бира улоге, зато он веома инсистира на етичности у раду, јер је то једини начин да његова жртва не буде узалудна и обесмишљена. Често као рани хришћани плаћа велику цену за своју жртву. (Прочитај биографије Изабел Ађани, Гордане Косановић, Бекима Фехмиу, Соње Савић...)

У овој групи најчешће се срећу глумци трагичари, али има и великих комичара, који су померили границе комичног!

Кад их гледамо, знамо да глума није репродуктивна уметност. На њих се позивају кад предажу да глумци постану академици.

II група ГЛУМЦИ „ПРОФЕСИОНАЛЦИ“

То су они што вешто користе занатско приказивачко изражавање. Понекад користе и „систем“ Станиславс-

ког у прављењу лика. (Углавном спољна обележја лика „говорну радњу и околности“, али не магично „кад би“). Машта им је отврдла, користе навежбане имитације и стално се понављају у представама. Њихова глума је шаблонска, али етични су: (вредни и тачни у раду), мада не и великодушни у давању енергије и идеја (јер их немају).

Гледају своја посла. Тражени су. Изванредно усклађују глуму и приватни живот, јер је глума за њих преваходно посао као и сваки други. Остају у професији до дубоке старости. Раније су их називали „господа глумци“.

III група ГЛУМЦИ „ПАЈАЦИ“

Њихова девиза бр. 1 је, успех код публике по сваку цену.

У овој категорији су најчешће комичари, али има и такозваних карактерних глумаца, па и драмских. Користе сва средства да освоје публику, шарм, ..., персифлажу, имитацију, понављају испробане гегове у недоглед, узимају на сцени простор за себе, не уважавају партнера, тј. користе га само да лично поентирају. Публика их воли, (што је и логично, јер публика је једини Бог којем се клањају). Имају пуно посла, награђивани су. Не служе позоришту, ни уметности, већ она њима. (Ова последња реченица је вишак, а није ни моја!). Не оптерећују се идејом да мењају укус публике, а у бројним интервјуима наглашавају да нема успешне глуме без аплауза публике. Глумом се баве до дубоке старости.

Е, сад, у овој групи сретнеш неке који су у младости били „глумци свештеници“, а откуд то објаснићу ти мало касније.

ИСКУШЕЊА

– Подводне мине које треба да мимоиђеш – (ово упутство ти је потребно само ако имаш амбиција да будеш глумац „свештеник“, тј. уметник, а ако не, онда ти не треба.)

– Тешко је изгурати читав радни век као глумац „свештеник“. Прети нервно исцрпљивање, јер силазити у лагуме подвести, без последица није реално. Систем се премара, а хигијена није увек адекватна, чак и код најбоље плаћених, јер подразумева велику дисциплину, (али и генетика игра важну улогу). Уколико у процесу рада нема етике, (а нема), стрес је повећан и нервни систем често „пуца“, преморио се, „прегрејао“. За брз опоравак користи се алкохол и храна, али то не помаже увек, спавање се погоршава, депресија куца на врата, а онда си изгубљен за дужи период.

ЛЕЧЕЊЕ

1. – Дуг опоравак на селу, мору, планини или трајно напуштање свештеничког типа глуме, што и није тако страшно, јер је од ове врсте жртвовања за глумачку уметност одустао и Гротовски (чуо си ваљда ко је он, да те не шаљем сада на сајт.)

2. – Прелазак на режију, а глумљење само повремено у својој режији (Плеша, Жигон...).

3. – „Сам свој мајстор“ – можеш направити пуно монодрама, као што је радила Маја Димитријевић Беловић, која је била предивна глумица, али не и довољно тражена.

Ово наравно све долази у обзир ако си до капирања да је глумачка жртва узалудна дошао филозофском спознајом, па користиш компензацију (види

Рот-Психологија), али ако си „пролу-пао“ спаса ти нема, јер си „стигматизован“ и нико више неће с тобом да ради, чак и кад се опоравиш.

Чуо си надам се, да Изабел Ађани нема посла, прогласили су је нервно-лабилном, не игра ни на филму ни у позоришту већ три године, а проглашена је највећом француском глумицом. (Погледај филм „Камиј Клодел“, па ћеш видети зашто.) Умро јој је недавно брат који ју је финансијски помагао, сад нема ни пара. Пара није имала ни Ани Жирардо, а разболела се. Кад је тако у Паризу, шта очекујеш у Београду!

Разлози за напуштање глуме

а) *Завршен саморазвој*: На путу „обожења“ тј. „индивидуације“ (што је атеистички израз), глума је идеалан начин да се скрпи какав такав „его“. После тога следи удаја и миран живот за жене, или бизнис за мушкарце.

б) *неѡсѡѡјање еѡичностѡи у раду*

Ово је веома јак разлог за напуштање глуме, нарочито код глумаца који нагињу „свештеничком типу“. О овоме је много писао Станиславски (погледај Сабрана дела), али, не замарај се, учење је утопистичко, па ти предлажем да се глумом бавиш по принципу „узми или остави“.

в) *ѡозиција ѡлумца – (ѡлумац – објектѡ)*

„Бирају га редитељи, додељују му улогу, не желе њега, него неког другог глумца“. Бла, бла.

Неукусно ти је поређење са проституткама које седе у излозима у Амстердаму.

г) *ѡозиција редитеља (редитељ – Боѡ)*

То је већ садржано под „в“ али ако не желиш да имаш „других Богова осим...“ онда напусти глуму и почни нешто где све зависи од тебе, кад се већ ниси на време распитао.

Разлози за останак у глумачкој професији

Емоѡивни

као љубав

Психолошки:

инфлантилизам, нарцизам, мазохизам

Инѡелектѡуални:

1. Постоји безбедан и интелигентан начин да се од глумца „свештеника“ постане глумац – „пајац“.

2. комфорно је бити глумац-професионалац

3. добитна комбинација – у младости бити глумац „свештеник“, у зрелим годинама глумац-„пајац“

4. бити све време глумац – „пајац“ није лоше.

Појашињење:

Постоји безбедан начин да се глумац свештеник спасе беспућа, преласком у категорију глумца „пајаца“ преко кратког задржавања на станици код глумца – „професионалца“.

Ево како. *Обезбеди лоѡистѡику!*

1. Пронађи свог редитеља

2. Нађи најбољу фиоку – (то је место у глумачком трезору где се депонују средства и начин на који си направио најуспешнију улогу).

Пошто већ имаш углед глумца „свештеника“ добијаш послове. Понуду да снимиш серију на ТВ са много епизода прихвати.

Тада отвараш фиоку и само научиш текст. И тако гураш у недоглед. И кад би хтео да се вратиш на „свештеника“, нема се времена, мало се проба,

снима се брзо, трчиш са представе на снимање „паре братееее!“, зато користиш искуство (занат). Значи, сишао си у категорију глумца „професионалца“, а да ниси ни приметио. Али не заржаваш се дуго. Траже те на све стране, стижу ти понуде за гостовања у земљи и дијаспори, (расејању, српски), користиш своју популарност. Тамо траже „нешто за публику“. Комедију, „нешто смешно“. Наравно, и ти правиш своју прву тезгу. Ето, стигао си до глумца „пајаца“, брзо и безбедно. Е, ту можеш да одахнеш. Ниси ти обичан глумац „пајац“. Ти си бивши глумац „свештник“. Имаш истински углед. Дајеш интервјуе о свему и свачему. Радиш брзо, успешно. Редитељи те траже. Имаш увек две три фиоке спремне (довољно, чак и превише.)

Сад наступа фаза лагодног брчкања у језеру шмируцкања, персифлаже. Вода је млака, пуно је колега који се брчкају с тобом, али ти си главни, имаш углед „глумца свештеника“, тј. његов минули рад, плус паре и популарност „глумца пајаца“ сабрано, као добар и лош холестерол, даје увећану вредност.

Дакле, ти се ту брчкаш, ћаскаш, једном речју уживаш. Понекад је сунце јако, (извини за ове метафоре, не могу да одолим!) па можеш да изгориш, а ти се загнури и запливај мало, уради неку квалитетну монодраму, себи за душу, па опет у плићак са старим друштвом, па до пензије да те Бог види.

Ако си претходно градиво савладао, да пређемо на тумачење неопходних појмова.

1. Примарни и изнуђени нарцизам

Примарни је онај због којег си одлучио да глума буде твој живот, то је поремећај, али толерише се.

Изнуђени (не секундарни!) је кад глумац схвати (што пре то боље), да је редитељ његов неприкосновени Владалац, од глумачке Академије па до гроба, који бира, додељује кажњава (ставља га на своју црну листу) и сл.

Тада глумац одлучује да ласка, лаже, додворава се, шармира, поткупљује (ово се примењује и у другим професијама), али има разлике. Глумац ово мора чинити ЈАВНО, јер једино ће га тада Владалац приметити и заволетити.

Видео си чак и старије глумце како на телевизији изводе говорну радњу „мама види ме...“ и кују у звезде „сарадњу“ с неким анонимусом.

Закључак: *Без изнуђеног нарцизма нема глумачког тирајања*

2. Социјална интелигенција – најважнији таленат!

а) Не прави непријатеље!

„Са сваким лијепо, ни с’ким искрено, бидни свачији друг, ничији пријатељ.

... не мора сваки знати шта мислиш“. Научи Бешковићеву песму напамет и понављај на различите начине као дикцијску вежбу.

Користи су вишеструке

а) ући ће ти у подвест

б) поправићеш изговор

Примењуј садржај на проби, кад дајеш интервјуе, на коктелима после премијере: хвали, ласкај, смеши се, али децентно, убедљиво (можеш ти то, глуми мало!)

У интервјуима обавезно жестоко нападни тајкуне, неспровођење Закона о позоришту, (иако је он за тебе шуткарта, али ти се прави као да си ти изван те приче, то те не дотиче, ти си елита). Нипошто не помињи имена

глумаца са којима радиш „пројекат“, хвали редитеља као да је Бергман, и себе наравно, скромност није врлина, обавезно помени позитивну енергију.

Потребно је да знаш и значење термина “постмодерна”. То ћеш стално слушати, и то ће уз “еклектику” бити најчешћи одговори, на твоја логична питања. Схватићеш убрзо да су постмодерна и еклектика две сестре које раде против тебе, оне су мрак на сцени док ти глумиш, заглушујућа музика за време твог најлепшег монолога, оне ти забрањују емоције, да не би био патетичан, убеђују те да је Брехтовски стил „фау ефекат“ једини модерни израз итд.

Зато одмах одлучи да играш искључиво у модерном репертоару. Прво: то режирају успешни, млади редитељи, па буди с победницима. То су оне драме безнађа које се баве разореним породицама, инцестом обавезно, силовањима, убиствима, (прељубом не, то је резервисано за булеварски театар).

Није паметно да играш у комадима који у први план стављају људске вредности, љубав, емпатију, поштење, наду. То је труло, то не пролази код критике, а и где да нађеш редитеља за те теме у којима нема сукоба, а шта је драма без сукоба – успаванка. Мада, види, може и то, али мораш онда да то извргнеш руглу, да се спрдаш, дистанцираш, коментаришеш, персифлираш. Персифлажа је царица брате! Персифлирај све од Ешила до Сартра и успећеш. Шта? Нећеш одмах да почнеш као глумац пајац! ОК. Онда одложићемо то.

Ајмо преко Лапова!

О идиличној сарадњи са редитељем слушаћеш у интервјуима на телевизији од колега, а од мене неколико савета

како да „прживиш“ редитеља и стигнеш до премијере, а после си ти Бог.

1) Ако покажеш да си образован и паметан редитељ ће направити гард и обавезно кроз виц прокоментарисати твоје, тобожње знање. Неће те узети у поделу следећи пут.

2) Тражиће од тебе одмах готов резултат. Као да је већ сутра премијера. Ти се прави да не умеш и иди постепено, опасно је ако прескочиш своје фазе.

3) Форшпиловаће ти. То ће одмах паралисати твоју машту, али нема ти друге, мораш га задовољити. Покушај ипак да поновиш својим гласом.

4) Чувај се исцрпљивања. (И компјутер прегори!) Понови само два пута пуним темпом. Остало маркирај!

5) Иди испред редитеља. Понуди му решење пре него што он смисли шта је добро за твој лик. Тада си безбедан, јер се он окреће другима.

6) Не дозволи да на проби будеш проблем. (Сети се првог поглавља: „умеш све, јак си позитиван“.

Важно је да добијаш награде. Узми ствар у своје руке, не чекај да те предложи други (то је било некад у давна времена), предложи самог себе, јер без награде си анониман, немаш биографију, а ко нема биографију не остаје у историји, а глума је ефемерна уметност. Зато напиши текст о себи. Не CV! То и тако немаш! Ухвати се за неку улогу, па развежи. Напиши есеј! Не потписуј ти! Понуди старијим угледним колегама, неће одбити, па пошаљи. Предлог понављај до добијања награде. И почни са пресифлажом што пре, не дангуби, кратак је живот.

Толико од мене.

П. С. Ова скрипта су за твоју личну употребу!

Copyright by Sonja Jaukovic.